

24.9.2013

Dnro 933/2/11

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Harri Ojala

VANKIEN SOITTOMAHDOLLISUUDET SULJETUISSA VANKILOISSA

Taustaa

Usean eri vankilan vangit ovat arvostelleet soittomahdollisuuksien niukkuutta suljetuissa vankiloissa. Olen päätöksessäni 11.1.2011 dnro 2592 ja 4504/4/10 katsonut, että vankien soittomahdollisuudet Hämeenlinnan vankilassa eivät ole tyydyttävät. Vastaavia havaintoja olen tehnyt muidenkin suljettujen vankiloiden osalta. Vankiloiden järjestyssäännöissä soittoaajat ja mahdollisuudet puhelimen käyttöön myös vaihtelevat suljettujen vankiloiden kesken. Vaihteluja on myös osastoittain.

Päätin ottaa omana aloitteena tutkittavaksi vankien mahdollisuudet käyttää puhelinta suljetuissa vankiloissa. Pyysin Keskushallintoyksikköä toimittamaan minulle rikosseuraamusalueittain tiedot suljettujen vankiloiden soittojärjestelyistä. Pyysin antamana tietoja ainakin seuraavista asioista.

- tiedot järjestyssääntöjen asiaa koskevista voimassa olevista määräyksistä
- tiedot siitä, poikkeavatko vankilan tosiasialliset soittoaajat järjestyssäännön määräyksistä ja perusteet poikkeamisille
- arvio yksittäisen vangin keskimääräisistä todellisista viikoittaisista ja päivittäisistä soittokerroista sekä soiton kestoajoista puhelua kohden
- soittolupamenettely (pääsääntö / kiireelliset / asianajajasoitot / ja muut kuin asianajajasoittoa koskevat asiaperusteiset) vankiloittain ja osastoittain (myös kurinpito- ja turvaamistoimien aikana)
- mahdollisia soittoaikoja koskevien joustojen periaatteet ja menettelytavat ja miten niistä on tiedotettu vangeille
- soittojen valvontaan ja vangin yksityisyyden suojaamiseen liittyvät järjestelyt

Pyysin keskushallintoyksikköä samalla antamaan minulle oman lausunnon asiassa. Lausunnossa pyysin kiinnittämään huomiota soittomahdollisuuksien ja soittoaikojen vähäisyyden perusteltavuuteen toimintaan tai järjestykseen liittyvän välttämättömyyedellytyksen näkökulmasta.

Keskushallintoyksikkö toimitti pyydetyt selvitykset ja antoi lausuntonsa asiassa.

2

RATKAISU

2.1

Oikeusohjeita

Vankeuslain 12 luvun 6 §:ssä ja vastaavasti tutkintavankeuslain 8 luvun 6 §:ssä on säädetty vangin ja tutkintavangin puhelimen käytöstä. Säännösten mukaan lähtökohta on, että vangille ja tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole tutkintavangin osalta rajoitettu pakkokeinolain 1 luvun 18 b §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tutkintavangille on puolestaan varattava tilaisuus olla yhteydessä 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen kanssa sekä muutoinkin

vankilan ulkopuolelle sellaisten asioiden hoitamiseksi, joita ei voida toimittaa kirjeitse tai tapaamalla.

Varmuusosastolle sijoitetun vangin puhelimen käytölle voidaan asettaa ehdoksi suostuminen puhelun kuuntelemisen lisäksi tapahtuvaan tallentamiseen. Kurinpitorangaistuksena suoritettavan yksinäisyyden aikana voidaan tässä tarkoitettua yhteydenpitoa rajoittaa (vankeuslain 15 luku 8 §). Vankeuslain esitöissä todetaan, että "väkivaltaisesti käyttäytyvän, kurinpitorangaistusta suorittavan ja 18 luvussa tarkoitettujen toimenpiteiden kohteena olevan vangin oikeus puhelimen käyttöön voidaan evätä" (HE 263/2004 s. 178).

Tutkintavangin yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään pakkokeinolaissa, mutta tutkintavankeuslain 11 luvun 8 § sisältää myös vankeuslakia vastaavan yksinäisyysrangaistusta suorittavaa koskevan yhteydenpidon rajoittamista koskevan säännöksen.

Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki tai tutkintavanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä. Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos näin on tarpeen tehdä rikoksen estämiseksi tai vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksettakin.

2.2

Selvitysten ja lausuntojen sisältöä eri kysymysten osalta

1. Järjestyssääntöjen määräyksistä

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankilat

Aluekeskuksen hankkiman selvityksen mukaan alueen vankiloiden yleiset määräykset ovat pääpiirteittäin yhdenmukaiset. Vangin tulee kaikissa vankiloissa ilmoittaa ennakoita kenelle ja mihin numeroon hän soittaa. Ennakoilmoitus tulee yhdessä vankilassa tehdä edellisenä päivänä. Etukäteen ilmoittaminen ei kolmen vankilan järjestyssäännön mukaan koskenut kiireellisiä ja muita perusteltuja tilanteita, eikä asiamiessoittoja. Virheellisistä puhelinnumeroa ja puhelun vastaanottajaa koskevista tiedoista voidaan määrätä kurinpitorangaistus. Puhelinkortit säilytetään henkilökunnan hallussa. Osan vankiloista järjestyssäännössä on maininta siitä, että puheluiden määrää rajoittaa käytettävissä olevien puhelinlaitteiden määrä, henkilöstöresurssit ja soittopyynnön esittäneiden vankien määrä. Yhdessä vankilassa painotetaan puheluiden kohtuullista kestoa muiden soittajien huomioimiseksi ja epäonnistuneen soiton uusinta- tai siirtomahdollisuutta.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen vankilat

Vankiloiden järjestyssääntöjen määräykset ovat selvityksen mukaan pitkälti yhdenmukaiset edellä Etelä-Suomen vankiloiden osalta todetun kanssa koskien ilmoitusmenettelyä, puhelinkorttien säilyttämistä henkilökunnan hallussa ja kurinpitoseuraamuksen määräämistä väärinkäyttötilanteissa. Eroavuuksia vankiloiden kesken on soittoaikojen, -määrien ja -keston suhteen.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen vankilat

Selvitys koski kuutta vankilaa, joista Konnunsuon vankilan toiminta on lopetettu. Myös Itä- ja Pohjois-Suomen alueen vankiloissa järjestyssääntöjen määräykset ovat pääosin

yhdenmukaiset. Poikkeamia on, kuten muissakin soittoaikojen ja -määrien suhteen sekä soiton keston suhteen.

2. Tosiasiallisten soittoaikojen mahdolliset poikkeamat

Etelä-Suomen alueen vankiloiden osalta selvityksessä todetaan, että järjestyssääntöjen määräykset vastaavat myös tosiasiallisia olosuhteita. Länsi-Suomen vankiloiden osalta varsinaista arvioita ei tältä osin ole tehty. Itä-Suomen alueen selvityksessä asiaa ei kommentoida.

3. Yksittäisen vangin keskimääräiset soittokerrat ja -kestot

Vangeilla on useimmissa vankiloissa mahdollisuudet soittaa päivittäin. Osassa vankiloista rajoitettiin arkipäivisin soitot vain joka toiselle päivälle. Eräissä vankilassa vain osassa osastoista oli mahdollista soittaa joka päivä. Soittokertojen määrä päivää kohti saattoi vaihdella yhdestä rajoittamattomaan. Yhdessä vankilassa on määritelty enimmäismäärä soittoja, mutta vanki saattoi soittaa kiintiöstä yhtenä päivänä useammin. Yhdessä vankilassa soittokertoja viikossa oli käytännössä vain kolme kertaa. Vastaava tilanne oli myös selvitystä annettaessa voimassa olleen järjestyssäännön mukaan toisessa vankilassa kahdella osastolla. Päivittäinen soittomahdollisuus oli kuitenkin tosiasiallisesti mahdollista, kun vankilaan ilmoitettiin saadun uusia puhelinlaitteita. Yhdessä vankilassa ja yhden vankilan avo-osastolla soittokertoja ei ollut rajoitettu.

Yksittäisen puhelun sallittu aika vaihtelee yleensä vankiloittain viidestä kymmeneen minuuttiin. Eräissä vankilassa puhelun kesto oli muutamasta minuutista 20 minuuttiin. Yleensä soittoajat vaihtelivat 5 ja 10 minuutin välillä. Osa vankiloista mahdollistaa pidemmän soittoajan tapauskohtaisesti, mikäli puhelimeen ei ollut jonoa.

Turun vankilassa viikon ajalta tehdyn seurannan mukaan vain murto-osa vangeista oli käyttänyt koko soittoajan (21/314). Seuranta-aikana 85 vankia ei soittanut ollenkaan.

4. Ennakoilmoitusmenettely

Ennalta ilmoittamismenettely on käytössä kaikissa vankiloissa ja pääosin samanlainen. Yleensä soittolupa on pyydettävä soittopäivän aamuun mennessä. Yhdessä vankilassa ilmoitus on tehtävä jo edellisenä iltana. Osassa vankiloista riittää myös suullinen ennakoilmoitus. Osa vankiloista edellytti ilmoituksen kirjallisena.

Vankien soitot kurinpitorangaistuksen (yksinäisyys) ja turvaamistoimien aikana on pääosin mahdollista. Eräissä vankilassa ilmoitettiin, että soittaminen on mahdollista vain erityisen tärkeästä syystä.

5. Soittoaikoja koskevien joustojen periaatteet ja menettelytavat ja niistä tiedottaminen

Menettelyä koskevat tiedot on kirjattu järjestyssääntöön, tulo-oppaaseen ja siitä ilmoitettiin kerrottavan vangeille myös tulohaastattelussa. Soittoaikojen joustojen ilmoitettiin olevan mahdollisia harkinnan mukaan. Käytössä on myös virkailijoiden huoneesta soittamisen mahdollisuus kulloinkin hoidettavaan asiaan liittyen. Yksi vankila toi esiin, että joustoista ilmoittaminen esimerkiksi järjestyssäännössä tekisi siitä säännönmukaisen menettelyn.

6. Yksityisyyden suoja soittotilanteissa

Pääosa puhelimesta sijaitsee vankiloiden osastokäytävillä. Yksityisyyden osalta suojaa antoivat seuraavat järjestelyt; ääntä eristävä kupu ja että soittojen aikaan muut vangit eivät saa olla osastokäytävällä. Yhdessä vankilassa ilmoitettiin olevan umpinaiset puhelinkopit. Osassa laitoksia ei käytävillä sijaitsevilla puhelimeissa ole kuitenkaan ääntä eristävää kupua, minkä todettiin vähentävän yksityisyyden suojaa. Selvityksen mukaan kupuja ei ole enää mahdollista saada.

Henkilökunta ei kuuntele puhelua, mutta varmistaa, että puhelu yhdistyy ilmoitettuun numeroon. Joissain vankiloissa valvomo sijaitsee tosin puhelimen läheisyydessä.

Aluekeskusten johtopäätökset selvityksistä

Etelä-Suomen aluekeskus

Järjestyssääntöjen määräysten valossa vangeilla on pääsääntöisesti mahdollisuus soittaa päivittäin. On kuitenkin mahdollista, että soittoaika jää osastojen koosta ja soittopyyntöjen jättäneiden vankien määrästä johtuen yksittäisen vangin osalta lyhyehköksi tai että vangilla ei ole mahdollisuutta soittaa päivittäin. Selvityksistä ilmenee myös, että vankien puhelujen pituuksia joudutaan käytännössä rajoittamaan, jotta vangeilla olisi mahdollisuus soittaa päivittäin.

Puhelin on kirjeenvaihdon ja tapaamisten ohella vangille tärkeä keino pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle. Vallitsevaa tilannetta ei kokonaisuutena arvioiden voitane pitää täysin tyydyttävänä. Tilannetta on kuitenkin omiaan parantamaan joustava suhtautuminen soittoaikojen ulkopuolisiin soittoihin.

Vankilan järjestyssäännössä voidaan vankeuslain 12 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Järjestyssäännöissä puhelimen käyttömahdollisuus on pääsääntöisesti rajattu kiinteään päiväaikaan sijoittuvaan ajankohtaan. Vankien soitot sitovat soittojen ajaksi yhden henkilökuntaan kuuluvan, joka tarvittaessa tuo vangin sellistään soittamaan ja huolehtii osastovalvomosta puhelimen käyttämiseen liittyvistä järjestelyistä. Valvontahenkilökunnan muut vankilan päiväjärjestykseen sidotut tehtävät rajoittavat mahdollisuuksia lisätä soittoaikojen pituutta. Jotta voitaisiin arvioida vankiloittain asetettuja puhelimen käyttöaikoja suhteessa kunkin vankilan ja niiden osastojen toimintaan, ja samalla mahdollisuuksia lisätä puhelinaikoja, olisi henkilökunnan työtehtäviä tarkasteltava yksityiskohtaisemmin. Vankien osallistuminen toimintoihin rajoittaa osaltaan mahdollisuuksia lisätä soittoaikaa päiväaikaan. Toimintaan osallistuvien ja osallistumattomien vankien erilaiset mahdollisuudet soittaa päivän aikana voidaan myös nähdä yhdenvertaisuusnäkökulmasta ongelmallisena.

Länsi-Suomen aluekeskus

Aluekeskus kiinnitti huomiota oikeusasiamiehen näkemykseen, jonka mukaan vangeilla tulee olla mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle päivittäin. Lausunnossa todetaan, että vankeus- ja tutkintavankeuslaeissa vähimmäisvaatimukseksi ei ole säädetty vangeille tällaista päivittäistä puhelimenkäyttöoikeutta, vaan näiden lakien mukaan vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Laillisuusvalvojan kannanotto johtaa aluekeskuksen mukaan siihen, että niin kauan kuin vankiloissa ei järjestetä vangeille päivittäistä soittomahdollisuutta, tulevat kantelukirjoitukset asian tiimoilta jatkumaan. Tapahtuneen jälkeen olisi selvintä kirjata vangeille lakiin ehdoton päivittäinen soitto-oikeus. Täsmennys voisi sopivasti tapahtua vankeuslakitiimin työn yhteydessä.

Rikosseuraamusviraston asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli vankiloiden järjestyssääntöjen yhdenmukaistaminen, piti – aivan oikein – tärkeänä, että vangeille pystytään järjestämään tasapuoliset mahdollisuudet puhelimen käyttöön. Eduskunnan oikeusasiamies ei ole tarkemmin määritellyt, mitä päivittäinen soittomahdollisuus hänen mielestään tarkoittaa. Vankien tasapuolisen kohtelun kannalta olisi tavoiteltavaa, että vuorokautinen soittoaika (esimerkiksi kello 7 ja 20 välisenä aikana), soittokertojen määrä (esimerkiksi kerran, kaksi tai rajoituksetta) ja yksittäisen puhelun pituus (esimerkiksi 15 minuuttia tai ilman aikarajaa) olisi kaikkien laitosten osalta valtakunnallisesti säädetty. Sisällöltään ja vaikuttavuudeltaan tämä sääntely on niin merkittävää, että normihierarkkisesti se tulisi sisällyttää valtioneuvoston asetukseen. Tämäkin täsmennys voisi tapahtua vankeuslakitiimin työn myötä.

Suljettujen vankiloiden kohdalla on laitoksen järjestyksen ja turvallisuuden samoin kuin yhteiskunnankin turvallisuuden puolesta välttämätöntä, että vankien puhelimenkäyttöä seurataan ja että puhelu voidaan tarvittaessa keskeyttää. Tähän tehtävään tulee voida osoittaa riittävät henkilöresurssit. Pitäisi olla mahdollista, että jokaisella vankiosastolla on vähintään yksi ja vankiluvultaan suuremmilla osastoilla ainakin kaksi puhelinta vankien käytössä. Korttipuhelin-ratkaisu ei teknisesti liene enää tätä päivää. Tulevaisuudessa tulisi pikaisesti päästä ratkaisuihin, joissa vanki voisi nykyisin seuranta- ja rajoitusmahdollisuuksin pitää puhelimitse yhteyttä vankilan ulkopuolelle suoraan sellistään.

Itä- ja Pohjois-Suomen aluekeskus

Yhteenvetona vankiloiden soittojärjestelyistä aluekeskus totesi, että vankien soittomahdollisuudet ovat varsin kattavasti säädelty laitosten järjestyssäännöissä ja että tosiasiallisten soittoaikojen poiketessa niistä poikkeaminen tapahtuu aina vangin eduksi.

Vangeilla on mahdollisuus puhelimitse tapahtuvaan yhteydenpitoon pääsääntöisesti useana päivänä viikossa. Ongelmallisena voidaan aluekeskuksen mukaan kokea yksittäisen puhelun kestoa koskevat aikarajoitukset ja soittajien suuresta lukumäärästä johtuva jonottaminen.

Yksittäisen vangin keskimääräisistä todellisista viikoittaisista ja päivittäisistä soittokerroista sekä soiton puhelukohtaisista kestoajoista ei yksikään alueen laitoksista ole esittänyt arviotaan. Useimpien vankien voidaan kuitenkin olettaa käyttävän soittomahdollisuutensa järjestyssääntöjen sallimissa rajoissa. Vankivastaanotoilla tai vankien kanteluissa eivät vankien soittomahdollisuudet ole nousseet kertaakaan esille.

Vangin yksityisyyden suojaamisen tarkoituksessa puhelinlaitteet pyritään sijoittamaan rauhalliseen paikkaan ja varustamaan pleksisuojuksella, jotta ulkopuoliset eivät kuulisi puhelun sisältöä. Vankivastaanotoilla tai vankien kanteluissa ei yksityisyyden suoja ole noussut kertaakaan esille.

Keskushallintoyksikön lausunto

Keskushallintoyksikkö viittaa Etelä-Suomen aluekeskuksen selvitykseen, että järjestyssääntöjen mukaan vangeilla on pääsääntöisesti mahdollisuus soittaa päivittäin. Osastojen koosta ja soittopyynnön jättäneiden vankien määrästä johtuen soittoaika voi jäädä yksittäisen vangin kohdalla lyhyehköksi tai vangilla ei ole mahdollisuutta soittaa päivittäin. Puheluiden kestoa joudutaan myös rajoittamaan, jotta vangeilla olisi mahdollisuus soittaa päivittäin.

Selvityksen mukaan soitot sitovat täksi ajaksi yhden henkilökuntaan kuuluvan. Valvontahenkilökunnan muut vankilan päiväjärjestykseen sidotut tehtävät rajoittavat mahdollisuuksia lisätä soittoaikojen pituutta. Selvityksen mukaan sen selvittäminen, olisiko

puhelinaikojen lisääminen mahdollista, edellyttäisi henkilökunnan työtehtävien yksityiskohtaisempaa tarkastelua.

Selvityksen mukaan puheluiden määrää rajoittaa käytettävissä olevien puhelinlaitteiden määrä, henkilöstöresurssit sekä soittopyynnön esittäneiden vankien määrä. Soittoaikojen ulkopuolisiin puheluihin suhtaudutaan joustavasti.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen selvityksessä todetaan, että laitosten ohjeistus poikkeaa toisistaan sen suhteen milloin – minä päivinä ja mihin aikaan – voi soittaa, kuinka usein voi soittaa, kuinka monta puhelua voi kerralla soittaa ja kuinka pitkään puhelinta tuolloin saa käyttää. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa vankiloissa soittomahdollisuus on selvitysten perusteella 5–7 päivänä viikossa. Kaikissa vankiloissa joustetaan soittoaikoja koskevista määräyksistä mahdollisuuksien mukaan.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen selvityksen mukaan vangeilla on mahdollisuus puheluihin pääsääntöisesti useana päivänä viikossa. Ongelmalliseksi koetaan yksittäisen puhelun kestoa koskevat aikarajoitukset sekä jonottaminen. Mikäli soittomahdollisuuksista poiketaan siitä, mitä järjestyssäännössä säännellään, tapahtuu poikkeaminen aina vangin eduksi.

Keskushallintoyksikön näkemyksen mukaan vangin oikeutta puheluihin koskeva sääntely on riittävää. Lähtökohtana on vangin oikeus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jolle tätä oikeutta ole lailla rajoitettu. Vankilan järjestyssäännössä puolestaan voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. On perusteltua, että suljettujenkin vankiloiden ja vankilan osastojen toiminnalliset eroavaisuudet voidaan huomioida soittomahdollisuuksia järjestettäessä.

Vangeilla ei ole mahdollisuutta soittaa kaikissa suljetuissa vankiloissa päivittäin. Toisaalta selvityksistä käy selkeästi esille, että vankiloissa joustetaan yleisesti mahdollisimman paljon tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Kuten Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen selvityksessä on todettu, sen selvittäminen olisiko puhelinaikojen lisääminen mahdollista, edellyttäisi henkilökunnan työtehtävien yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Esimerkiksi Hämeenlinnan vankilassa puheluiden mahdollisuuden määrää on voitu lisätä tällaisen tarkastelun tuloksena. Keskushallintoyksikkö pitää perusteltuna, että kussakin suljetussa vankilassa selvitetäisiin vastaavasti mahdollisuudet ja toisaalta myös tarpeet soittomahdollisuuksien lisäämiseksi. Selvitysten mukaan soittomahdollisuuksiin vaikuttavat myös puhelinlaitteiden määrä ja päiväjärjestyksen mukaiset soittoaajat. Myös näiden tekijöiden osalta tulisi vastaavasti selvittää vankila- ja osastokohtaisesti tarpeet ja mahdollisuudet soittoaikojen lisäämiseksi. Keskushallintoyksikkö pitää perusteltuna edellä kuvatun selvityksen tekemistä rikosseuraamusalueiden aluejohtajien toimesta.

3.3

Kannanotto

Puhelimen käyttöajoista ja edellytyksistä totesin edellä mainitussa päätöksessäni muun ohella seuraavaa.

Lain mukaan vangin tulee saada hoitaa asioitaan puhelimitse. Vankeuslain puhelimenkäyttöä koskevalla säännöksellä muutettiin aiemmin voimassa ollutta lakia siten, että puhelimenkäytön luvanvaraisuudesta luovuttiin ja vangeille säädettiin oikeus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle sellaisina soveltuvina aikoina, jotka määritellään vankilan järjestyssäännössä (HE 263/2004, s. 178). Laki edellyttää, että vankilan järjestyssäännössä puhelimen käyttöajasta annettavat määräykset ovat vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä.

Rikosseuraamusviraston (nykyään Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö) asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli vankiloiden järjestyssääntöjen yhdenmukaistamiseksi laatia niin sanottu mallijärjestyssääntö, esitti vankien oikeudesta puhelimenkäyttöön muun muassa seuraavaa (esitys 26.8.2008).

"Puhelimen käyttöaikoja ei tule asettaa sellaisiksi, että se käytännössä estää kyseisen mahdollisuuden toteutumisen, eikä lyhyemmäksi kuin vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta on välttämätöntä. - - Puhelinkäyttöaikojen rajoittaminen voi tietyissä tapauksissa olla edellytys sille, että vangeille pystytään järjestetään tasapuoliset mahdollisuudet puhelimen käyttöön. - - soittoaikojen määrän ja soittojen pituuden tulee olla sellaiset, että sen ei voida katsoa estävän vangille annetun puhelimen käyttöoikeuden toteutumista."

Suosituksen luonteisten Euroopan neuvoston vankilasääntöjen (Rec (2006) 2) sääntö numero 24 käsittelee vankien yhteyksiä ulkomaailmaan muun muassa seuraavasti.

24.1 Vankien on saatava mahdollisimman usein pitää yhteyttä kirjeitse, puhelimitse tai muilla yhteydenpitomenetelmillä perheisiinsä, muihin henkilöihin ja ulkopuolisten järjestöjen edustajiin sekä tavata näitä henkilöitä.

24.2 Yhteydenpitoa ja tapaamisia voidaan rajoittaa ja valvoa, jos meneillään olevaan rikostutkintaan liittyvät vaatimukset, hyvän järjestyksen, turvallisuuden ja turvatoimien ylläpito, rikosten estäminen ja rikosten uhrien suojeleminen sitä edellyttävät, mutta tällaisten rajoitusten, oikeusviranomaisen määräämät erityisrajoitukset mukaan lukien, on kuitenkin sallittava yhteydenpito hyväksyttävällä vähimmäistasolla.

24.5 Vankilaviranomaisten on autettava vankeja ylläpitämään riittäviä yhteyksiä ulkomaailmaan ja järjestettävä heille tarkoituksenmukaista sosiaalista tukea sitä varten.

Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva eurooppalainen komitea, CPT on vankiloihin tekemillään tarkastuksilla korostanut vankien oikeutta puhelimenkäyttöön ja mahdollisten käyttörajoitusten edellyttämiä perusteita. – –"

Totean aluksi, että vankeuden täytäntöönpanoa koskevien yleisten säännösten mukaan vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja ja vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään (vankeuslaki 1 luku 4 §). Vankien hyvinvoinnin ja vankeuden jälkeisen yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta on tärkeää, että he kykenevät säilyttämään ja ylläpitämään yhteyden vankilan ulkopuoliseen maailmaan. Kyse on myös vangin ja hänen läheistensä perhe-elämän suojusta. Perhe-elämän suoja kuuluu osana perustuslain 10 §:ssä taattuun yksityiselämän suojaan, mistä seuraa, että vankeinhoitoviranomaisten tulee toimillaan pyrkiä tukemaan vankien perhe-elämää, eikä sille pidä asettaa kuin kussakin tapauksessa perusteltavissa olevia rajoituksia.

Olen jo aiemmin todennut, että soittoaikojen tulee olla sellaisia, että vangin oikeus puhelimenkäyttöön myös käytännössä toteutuu. Olen pitänyt mahdollisuutta päivittäiseen puhelimen käyttöön tärkeänä. Lisäksi olen korostanut, että kiireellisissä tai muutoin perustelluissa tapauksissa tulee voida soittaa myös säännönmukaisten soittoaikojen ulkopuolella (dnrot 246/4/09 ja 2275/4/10).

Tässä asiassa saamieni selvitysten valossa vankien mahdollisuuksia soittaa suljetusta vankilasta voidaan pitää useimmissa vankiloissa asianmukaisina. Mahdollisuus päivittäiseen puhelimen käyttöön ei kuitenkaan toteudu kaikissa vankiloissa, ja soittoaikoissa ja menettelytavoissa on vankila- tai osastokohtaisia eroja. Näillä eroilla voi olla kuitenkin vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä ja siten hyväksyttäviä syitä. Selvää on esimerkiksi, että soitto mahdollisuuksiin vaikuttaa puhelinlaitteiden määrä. Vankien yhdenvertaisen kohtelun kannalta tavoitteena tulisi kuitenkin olla, että olosuhteiltaan ja turvallisuustasoltaan samanlaisissa vankiloissa tai osastoissa olisi mahdollisimman yhdenmukaiset mahdollisuudet puhelimen käyttöön.

Asian kriittisessä arvioinnissa merkityksellistä voi olla esimerkiksi se, että suljetussa vankilassa vankien soiton valvonta näyttää rajoittavan nykyoloissa merkittävästi soittoaikojen järjestämistä. Nähdäkseni on mahdollista, että puheluiden ehtojen noudattamisen valvonnan tarvetta arvioitaisiin vankiloissa nykyistä tarkemmin olosuhteiden, tilanteiden ja tapausten mukaan.

Voin yhtyä keskushallintoyksikön näkemykseen, että soittomahdollisuuksien – ainakin tuntuvampi – lisääminen edellyttää henkilökunnan työtehtävien yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Tätä tukee myös Hämeenlinnan vankilassa saadut kokemukset mahdollisuuksista luoda enemmän soittomahdollisuuksia.

Esitän, että ainakin niissä vankiloissa, joissa vangeilla ei nykyisin ole mahdollisuutta päivittäiseen puhelimen käyttöön, arvioitaisiin kriittisesti nykyisiä käytäntöjä ja etsittäisiin mahdollisuuksia puhelimen käytön lisäämiseen.

Katson myös kuten keskushallintoyksikkö lausunnossaan, että soittomahdollisuuksia koskeva sääntely on tällä hetkellä riittävän kattava. Sinänsä olisi mahdollista säätää päivittäisestä soittomahdollisuudesta, kuten ulkoilustakin. Uskon kuitenkin, että tämä järjestyy ilman nimenomaista laissa säädettyä velvollisuutta.

4

Toimenpiteet

Saatan edellä esitetyt käsitykseni ja esitykseni Rikosseuraamuslaitoksen tietoon lähettämällä tämän ratkaisuni keskushallintoyksikölle. Pyydän keskushallintoyksikköä ilmoittamaan asian ratkaisusta myös siinä selvityksiä antaneille.